

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
januari 2015 - 36e jaargang, nr. 143

BESTUUR

Voorzitter
R.W. Hemmes Thorbeckelaan 74 2564 BS Den Haag telefoon
070 - 368 35 66

Secretaris
G.J. Staal Oranje Nassaulaan 52 3708 GE Zeist telefoon
030- 692 27 92
e-mail: staalgj@gmail.com

Penningmeester
Ch.H. Bartelings Thomas Jeffersonlaan 437 2285 AP Rijswijk telefoon en fax
070 - 394 14 67
e-mail: ch.h.bartelings@planet.nl

LEDEN
R.A. Grisnigt Canadalaan 25 4631 NT Hoogerheide 0164 - 61 34 15

Evenementencommissie
J.A. Bakker Zeekant 92g 2586 JB Den Haag 070 - 354 02 45
J. de Mos Marjorystraat 25 3151 SK Hoek v. Holland 0174 38 21 83

Schakel redactie
Ch.H. Bartelings Thomas Jeffersonlaan 437 2285 AP Rijswijk telefoon en fax
070 - 394 14 67
e-mail: ch.h.bartelings@planet.nl

BANKREKENINGEN

ING Bank: NL54 INGB 0000 3595 00 BIC: INGBNL 2A
ABN-AMRO Bank: NL63 ABNA 0545 5468 26 BIC: ABNANL 2A

Website: www.engelandvaarders1940-1945.nl

Het volgende nummer verschijnt in april 2015.
Gaarne hiervoor bestemde kopij inzenden vóór 1 maart 2015.

JANUARI 2015

Schakel I 2015

Oranje Rave
1M Cleemans

In week 46 waren Leo Hendriks en ik, samen met onze echtgenoten, aanwezig in Haelen, in de buurt van Roermond. Er was daar een reünie van veteranen uit de tweede wereldoorlog uit Engeland, België, Nederland, een Tsjech en een aantal Duitsers. De meesten komen daar al tien jaar om met elkaar bij het monument van Verdraagzaamheid de vrede te herdenken. Onder het motto "Geen Verdraagzaamheid geen Vrede" werden bij het monument van Verdraagzaamheid bloemen gelegd. Het meest aansprekende was dat na de Duitsers ook een Nederlandse Joodse onderduiker, samen met de Israëlische consul een bloemstuk legde.

Op de laatste bestuursvergadering is gesproken over onze evenementencommissie. Jacob en Jan worden ook een dagje ouder en zijn niet altijd beschikbaar. Jacob heeft zich in het verleden al laten bijstaan door zijn kleindochter Sarah Beaucham. Daarover waren wij zeer tevreden. Wij hebben haar nu gevraagd om de werkzaamheden, die voor bijeenkomsten en herdenkingen noodzakelijk zijn, voor het bestuur uit te voeren.

Een schrijfster, Conny Rijken, heeft aangegeven een boek over Engelandvaarders te willen publiceren. Wie belangstelling heeft om mee te werken aan deze publicatie wordt verzocht zich te melden bij Charles Bartelings of de schrijfster, Conny Rijken. Zie het artikel hierover elders in deze Schakel.

Op 28 november, de sterfdag van Koningin Wilhelmina, werd een bloemstuk gelegd bij het Monument dat zich bevindt bij de Raad van State aan de kant van het Paleis aan het Noordeinde. De drie aanwezige Engelandvaarders herdachten de Koningin en werden daarna ontvangen voor een lunch bij de Raad van State. Prima geregeld door Sarah.

Op 1 december werd in de Nieuwe Kerk in Delft de sterfdag, alweer tien jaar geleden, van onze Beschermheer Prins Bernhard herdacht. De burgemeester van Delft is de laatste jaren erg geïnteresseerd in onze herdenkingen in Delft. Hij was, samen met een tweetal veteranen, aanwezig en legde ook een bloemstuk. Na afloop was er op het gemeentehuis een overheerlijk kopje koffie.

Zo gaat het jaar 2014 al weer naar zijn einde lopen. Ik hoop dat u gezegende kerstdagen hebt beleefd en een goede jaarwisseling. Dat het jaar 2015 voor u en allen die u dierbaar zijn, een goed jaar mag zijn en dat u de gelegenheid vindt om aanwezig te zijn bij een bijeenkomst of herdenking, georganiseerd door Engelandvaarders.

Ik kijk naar u uit.

Rudi Hemmes

Allereerst wens ik alle lezers van De Schakel en hun dierbaren een Goed en Gezond 2015 toe.

Zoals gebruikelijk wordt in de eerste Schakel van het jaar het richtbedrag voor de jaarlijkse bijdrage vermeld, dat nu minstens € 35 is. Voor lezers van de Schakel die geen Engelandvaarders zijn, is genoemd bedrag een bijdrage voor de kosten van het abonnement voor de kwartaal uitgave.

In Nederland wonende Engelandvaarders en belangstellenden ontvangen een acceptgiroformulier ter vereenvoudiging van de overschrijving. Op het acceptgiroformulier onder de vermelding van het bedrag van de bijdrage graag het eigen IBAN Bankrekeningnummer invullen in het daarvoor bestemde vakje, dus niet het ING- of ABN-AMRO Bankrekeningnummer van het Genootschap, hetgeen toch nog wel eens voorkomt. En dan natuurlijk de handtekening plaatsen.

In het buitenland wonende Engelandvaarders, weduwen van Engelandvaarders of donateurs die rekeningen bij Nederlandse bankinstellingen hebben, kunnen op de meest eenvoudige wijze voor de betalende en de ontvangende partij de jaarlijkse- en reüniebijdragen over te schrijven op één van de bankrekeningnummers van ons Genootschap, t.w.:

ING bank: NL54 INGB 0000 3595 00 BIC INGBNL 2A

ABN-AMRO bank: NL63 ABNA 0545 5468 26 BIC ABNANL 2A

Bankrekeningen zijn ten name van Genootschap Engelandvaarders te Rijswijk ZH

Andere mogelijkheden voor degenen die in het buitenland wonen, zijn om bijdragen in contanten (zo mogelijk Euro's of anders valuta van het land van vestiging) of per cheque te zenden naar het adres van de penningmeester vermeld op de eerste pagina van De Schakel. Let wel: het tarief van banken voor het op onze rekening bijschrijven van ontvangen cheques is relatief hoog, maar een enveloppe met contant geld kost slechts porto!

Zoals bekend dienen onze inkomsten uit de jaarlijkse bijdragen en donaties in de eerste plaats om ons 'communicatiemedium' de Schakel te produceren en te verzenden. Daarnaast is er ook nog een steeds groeiend aantal zieken die, wanneer ons dat bekend is, van het bestuur namens u allen een bloemetje ontvangen. Bovendien worden waar mogelijk attenties verzorgd bij het ook steeds groeiend aantal overledenen. Ondanks de zeer welkome bedragen hoger dan het richtbedrag, die wij ook vorig jaar ontvingen van een aantal lezers, waarvoor wij zeer dankbaar zijn, konden niet alle kosten worden gedekt, omdat nog van een groot aantal lezers helaas wederom geen bijdrage werd ontvangen. Wij zouden graag zien

dat alle ontvangers van de Schakel een jaarbijdrage overmaken of toezenden, opdat wij onze Stichting doelstellingen kunnen nastreven en De Schakel kunnen blijven uitgeven.

Charles Bartelings

VAN DE REDACTIE

Redactie en medewerkers waarvan regelmatig bijdragen in De Schakel verschijnen wensen de lezers en hun dierbaren een voorspoedig en gezond 2015.

CHB

IN MEMORIAM

MAARTEN CIEREMANS

1922-2014

Op 4 oktober 2014 overleed op 92-jarige leeftijd te Wassenaar Engelandvaarder Maarten Cieremans.

Maarten Cieremans werd geboren in Haarlem; zijn vader dreef een in- en exportzaak in Indische producten, en daarna een pension. De HBS (b) bezocht hij in Haarlem en vervolgens in Arnhem, toen het gezin Cieremans naar Velp verhuisd was. Daar behaalde hij in 1942 zijn eindexamendiploma. Hierna werkte hij een korte tijd bij een assurantiekantoor en vervolgens was hij in Zaandam werkzaam bij Bruynzeel.

Cieremans ontmoette in juni 1943 in Arnhem iemand die naar Engeland wilde gaan. Na een paar gesprekken besloten ze gezamenlijk te vertrekken. Die ander, Bob, wist volgens hem allerlei adressen en mogelijkheden. Op het allerlaatst sloot zich nog een derde persoon aan, Ewoud Dourrleben, die bij de Heidemij in Arnhem

werkte. Gedrieën vertrokken zij op 1 juli 1943. Al spoedig bleek dat Bob een fantast was; het enige juiste adres dat hij had was dat van een tante in Brussel. Zijn andere adressen bestonden niet of klopten niet. Maar met hulp van onder andere het Rode Kruis in Frankrijk bereikten zij op 10 juli Zwitserland bij het plaatsje Le Sentier. In Zwitserland belandden zij na het gebruikelijke politieverhoor in het werkkamp van Les Enfers, waar nog veel meer jonge Nederlanders het moment afwachtten waarop zij naar Engeland mochten gaan, via Frankrijk, Spanje en Portugal. Toen de Italiaanse wapenstilstand op 8 september 1943 werd afgekondigd was in Les Enfers de opwinding algemeen. Er werd overlegd met militair attaché generaal Van Tricht in Bern die iedereen ontraadde om naar Italië te gaan. Bob was ondertussen na het 'lenen' van nogal wat geld van andere Nederlanders in Les Enfers plotseling verdwenen en weer naar Nederland vertrokken. Daar zou hij veel later door een illegaal verzetstribunaal als oplichter en mogelijk verrader veroordeeld worden tot de doodstraf; volgens Cieremans is de plek waar hij begraven is in de bossen bij Arnhem nooit onthuld.

Cieremans en Doerrleben konden ondertussen niet wachten. Zij staken op 13 september 1943 bij Chiasso de Italiaanse grens over en reisden per trein via Como en Milaan richting zuiden. Omdat ze bemerkten dat de Italianen hen niet vertrouwden verlieten zij zo'n 300 kilometer boven Rome de trein en begonnen een lange wandeling naar het front via Orvieto, Terni, Rieti, Aquila. Ze sliepen onderweg bij boeren waar ze zich uitgaven voor ontsnapte krijgsgevangenen van het Franse Vreemdelingenlegioen. Bij Isernia liepen ze op 22 oktober 1943 vast. Omringd door Duitse troepen bleek het onmogelijk om daar door het Duits-Geallieerde front te breken. Zij besloten daarom om maar terug te gaan naar Zwitserland en vandaar dan maar de Spanje-route te nemen richting Engeland.

Zij bereikten op 4 november 1943 Rome waar ze onderdak vonden bij een Romeinse familie. In een nabij gelegen café maakten zij kennis met een paar leden van de pauselijke Zwitserse Garde. Via hen hoorden zij over de Britse Gezantschap dat zich sinds het begin van de oorlog binnen Vaticaanstad bevond¹. Dankzij hen konden zij Vaticaanse papieren namaken en kregen zij via de Zwitserse Gardes van de Britten regelmatig wat geld voor hun onderhoud. Na een tijdje verbleven te hebben bij de Romeinse familie werd het raadzamer geacht om asiel te vragen bij het Vaticaan. Via hun relaties drongen ze Vaticaanstad binnen, maar werden even later gearresteerd en vervolgens weer buiten de Vaticaanse muren gezet, gerefoleerd. Terug naar hun eerste Romeinse verblijfplaats. Vandaar konden ze door bemiddeling van een Duitse prelaat terecht bij het Nederlandse priestercollege dat onder leiding de Nederlandse

¹ Zie over het Engelse Gezantschap bij het Vaticaan tijdens de oorlog het boeiende boek van de Angelsaksische historicus Owen Chadwick, *Britain and the Vatican during the Second World War*, Cambridge 1986

monseigneur Eras stond. Na eerst tegengestribbeld te hebben bij de Duitse prelaat keurde hij hun tijdelijk verblijf tenslotte goed.

Daar troffen Cieremans en Doerrleben nog twee andere -wél katholieke- Engelandvaarders aan, de broers Van der Meulen die het plan hadden ontwikkeld om via Triëst door Joegoslavië en de Balkan naar Turkije te reizen; vandaar zou het niet moeilijk zijn om Engeland te bereiken.

Toen op 22 januari 1944 via de Italiaanse radio vernomen werd van de geallieerde landingen bij Anzio, niet zo ver ten zuiden van Rome, vonden Cieremans en Doerrleben dat daar hun grote kans lag. In de verwarring die er zou heersen door het front en de ongetwijfeld grote aantallen vluchtelingen zouden zij door de linies heen kunnen komen, geholpen met echte Zweedse beschermingspapieren en valse Vaticaanse papieren. Tegen de wil van de Nederlandse monseigneur ('het is hier geen hotel waar je in en uit loopt') vertrokken zij naar het zuiden richting het front. Uiteindelijk, aangekomen bij de laatste Duitse linie werden zij gearresteerd door een Duitse patrouille. Met het afgesproken verhaal dat ze op zoek waren naar de verloofde van Doerrleben om haar naar Rome te brengen, werden ze uiteindelijk weer vrijgelaten en weggestuurd naar het noorden.

Na een dag of twee, natuurlijk weer terug aan het front werden ze opnieuw gearresteerd, nu niet door de Wehrmacht maar door een groep fanatieke en zenuwachtige SS-ers. Na de nodige benauwde momenten werden ze uiteindelijk onder geleide weer terug gestuurd.

In april 1944 waren ze weer terug in Rome, maar ze waren niet meer welkom bij het Nederlandse priestercollege ("Het is hier geen hotel..") en zo belandden ze tot grote vreugde van hun eerste gastfamilie weer bij hun vriendelijke eerste Romeinse onderduikadres. In Rome ontmoetten ze bij toeval een jonge Nederlander die ook op weg naar Engeland was, Wim Hoogewerff. Hij wachtte in Rome de bevrijding af om zich daarna te melden voor het Nederlandse leger. Dat wachten deed hij bij zijn oom die directeur was van het Nederlands Instituut te Rome.

Cieremans en Doerrleben werden na een tijdje gewaarschuwd door een bekende uit het buurtcafé die staven met ijs leverde aan het Vaticaan. Hij waarschuwde hen dat ze op het punt stonden om gearresteerd te worden. Hij zou ze de volgende dag het Vaticaan binnen smokkelen en hen naar het Britse Gezantschap brengen. Ze wisten inderdaad door te dringen tot de kamer van de eerste secretaris Hugh Montgomery die hen eerder ook steeds van geld had voorzien en die hen ook nu hartelijk ontving.

Maar volgens Cieremans beval Paus Pius XII persoonlijk dat de twee Nederlanders in Vaticaanstad berecht dienden te worden om daarna uitgeleverd te worden aan

de Italiaanse fascistische Republiek. Ook de Britse gezant moest hier voor buigen. Maar het Vaticaan kende een groep prelaten die op de hand van de geallieerden waren. Montgomery nam een bevriende kardinaal in de arm en met diens auto met CD-nummerbord bracht de prelaat hen van het Vaticaan naar een klooster aan de buitenkant van Rome. Daar konden zij de bevrijding afwachten. Na een tijdje volgde een Duitse inval in het klooster waar zij ternauwernood aan arrestatie konden ontsnappen; ze verlieten daarom de volgende ochtend het klooster en gingen weer terug naar hun oude vertrouwde adres in Rome. De verhuizing was eigenlijk niet meer nodig geweest: op de dag van hun vertrek uit het klooster was er de doorbraak bij Monte Cassino en bij Anzio en volgde er de rush op Rome. Cieremans en Doerrleben beleefden de bevrijding van Rome op 4 juni 1944 onder de colonnade van Bernini bij het Sint Pietersplein.

Tijdens het feestvieren werden ook bezoeken gebracht aan de mensen die hen in Rome hadden geholpen. Hugh Montgomery van het Britse Gezantschap verschaftte hen een aanbevelingsbrief. Vervolgens gingen zij, met Wim Hoogewerff, op 14 juni 1944 naar het reeds langer bevrijde Napels waar ondertussen ook een Nederlands consulaat was geopend. Daar kregen ze nieuwe Nederlandse paspoorten en werden ze opgenomen in een transit-camp om rond 22 juni 1944 met een troepenschip naar Engeland te vertrekken: aankomst te Glasgow op 6 juli.

Maarten Cieremans verbond zich na zijn verblijf in de Patriotic School en het verhoor bij de Politie-Buitendienst op 20 juli 1944 aan het BBO voor 'het vervullen van een bijzondere opdracht'. Na de gebruikelijke trainingen werd hij midden september in de buurt van Berkel gearacheteerd met als eerste opdracht om de Duitsers te beletten de Rotterdamse haven op te blazen. Een te vergeefse opdracht omdat de dag vóór zijn landing de Duitsers dat al redelijk grondig hadden gedaan. Uit Londen kwam de volgende instructie: 'Act according to circumstances'. Die omstandigheden leidden naar Apeldoorn, de Veluwe -Cieremans gaf wapeninstructie, hielp bij het opblazen van een trein- en uiteindelijk naar Utrecht. Hij hielp de BS met het selecteren van afwerpterreinen, met het ontvangen gedropte wapens. Soms ternauwernood ontsnappend aan arrestatie wist Cieremans tot de bevrijding actief te blijven. In januari 1945 werd hem per radio meegedeeld dat hij benoemd was tot tweede luitenant voor de tijd dat hij werkzaam was voor BBO. 'Ondanks de Deutsche terreur en de vele razzias hebben zij (Cieremans, Gerard de Stoppelaar en ook Wim Hoogewerff) honderden personen te Rotterdam, Utrecht en op de Veluwe opgeleid in het gebruik van de moderne Engelsche en Amerikaansche wapens. Aangezien nog dagelijks blijkt op welk een voortreffelijke wijze deze sergeanten zich van hun taak kwijten, geef ik Uwer Excellentie in overweging hen voor bevordering tot reserve 2e luitenant voor Algemeenen Dienst, ingaande 15 December 1944 voor te dragen' luidde de voordracht van BBO aan de Minister van Oorlog.

Samen met Charles, het alias van de latere Leidse hoogleraar W.H. Nagel, en nog enkele anderen wist hij sluizen bij Vreeswijk en Wijk bij Duurstede van vernieling te redden. En zo beleefde hij de bevrijding.

Maar de oorlog was nog niet over voor hem. Eerst hielp hij mee bij onderzoek naar penetratie in het BBO en vervolgens werd hem in september 1945 verzocht in BBO-verband richting Nederlands-Indië te gaan om samen met een groep andere BBO-ers en BI- collega's op Sumatra geparachuteerd te worden. De groep bleef op Ceylon vanwege de weigering van de Engelsen hen in verband met de vrijheidstrijd van de Indonesiërs daar te droppen². Cieremans was ondertussen bevorderd tot 1e luitenant. Uiteindelijk vertrokken Cieremans en zijn kompaan Lykele Faber vanuit Ceylon weer terug naar Nederland. Ze wonnen de weddenschap van de overigen wie vóór Kerstmis als eerste weer terug in Nederland zou zijn. In de loop van 1946 werd hij gedemobiliseerd.

Het Kruis van Verdienste was hem in 1944 reeds toegekend, in maart 1946 volgde het Bronzen Kruis. Ook werd hem nog de King's Medal for Courage in the Cause of Freedom overhandigd.

In 1994 publiceerde hij zijn oorlogsmemoires, het zeer leesbare en af en toe bloedstollende boek 'De ene voet voor de andere. Verhaal van en Engelandvaarder die geheim agent werd'.

Sierk Plantinga

ORANJE HAVEN IN LONDEN

Uit het archief van het Genootschap.

Bij de inventarisatie van het archief van het Genootschap Engelandvaarders dook het hieronder staande zeer lezenswaardige verslag van Engelandvaarder Gerard Dogger op over het ontstaan en de opening van Oranjestad. Het stuk is niet gedateerd maar ongeveer 25 jaar na de oorlog geschreven, rond 1970, en bij mijn weten nooit gepubliceerd in De Schakel.

Sierk Plantinga

² Zie hierover uitgebreider het In Memoriam van Lykele Faber in De Schakel van april 2010, nummer 124

"Het ontstaan van Oranje Haven, club van Engelandvaarders", door G.A. Dogger

Ik kwam zelf medio april 1942 in Engeland aan, te zamen met P. Tazelaar. Doordat ik enige officiële opdrachten had en door omstandigheden kennis van de verzetsbeweging (ik heb het woord illegaliteit altijd betreurd; het waren de Duitsers, die onwettig waren), bereikte mij reeds spoedig een opdracht mij bij Hare Majesteit Koningin Wilhelmina te melden. Ik had de eer in meerdere audiënties en rapporten H.M. voor te lichten. Het was gedurende deze periode, dat de Heer van 't Sant mij meedeelde, dat H.M. besloten had uit eigen middelen een Club te stichten exclusief voor Engelandvaarders. De doelstelling had zowel positieve dan wel negatieve aspecten. Het was pertinent niet de bedoeling de Engelandvaarders daarmee een soort heilig-huisje status te geven of af te zonderen van de Nederlandse gemeenschap in haar geheel; ik ben er zeker van, dat H.M. geen andere bedoeling had dan die van het hart; een waarachtig moederlijk gevoel voor de eenzaamheid, ontgoocheling en kielloze neigingen van de meestal jonge vaderlanders, die, niet gedrongen door orders of onvermijdelijke omstandigheden, maar uit vrije wil en met eigen initiatief naar de vrijheid waren getogen. Het woord 'ontgoocheling' koos ik zorgvuldig en deze was groot bij aankomst in Engeland, vooral voor degenen, die bekendheid hadden met het verzet en met de ongekenne dieptegraad van de wreedheid en onmenselijkheid van de bezetter. Men kwam na angst, kou, uitputting en twijfelloosheid geleden te hebben eindelijk aan in de vrijheidshemel, waarvan alleen de stoutste dromen durfden te spreken om dan inderdaad Engeland zelve 'true to form' zoals verwacht daar aan de andere kant van de zee te vinden, maar zomede een groep Nederlanders te ontmoeten, die verre beneden de maat van de verwachting bleven. Misschien nu na 25 jaar hierop terugziende, maken wij wel onbewust de fout te veel te verwachten van mensen, die ook losgeslagen waren en die moeite hadden door gebrek aan directe ervaring haat voor de bezetter te voelen, zeker de graad van haat en walgelijke verachting, die wij voelden; misschien was ons ongeduld en onze dadendrang te fel en te hartstochtelijk en daardoor pas na afkoeling van technische waarde; zeker is echter dat slechts weinigen der functionarissen in Londen begrip hadden voor onze geestestoestand. Hare Majesteit was een der weinigen, die instinctief begreep en door werkelijke wijsheid wist, hoe ontgoocheld wij ons wel moesten voelen en wat het redmiddel was. Heden is het bewezen en op velerlei gebied aanbevolen hulpmiddel mensen met eenzelfde emotie of drang samen te brengen en elkaar te laten helpen met meestal het gevolg, dat de individuele drijfveren tot bundeling geraken en een positieve hulpbiedende kracht worden tot algemeen nut. Nogmaals ik ben er van overtuigd, dat H.M. nimmer door zulke raadplegingen tot haar idee kwam de Engelandvaarders een eigen HUIS te geven; haar motief was spontaan gevoel; haar inzicht spontane wijsheid. En het idee en initiatief was spontaan geheel het hare.

Het moest dus een soort club worden met een minimum aan reglementen en keurslijf; geen of nauwelijks statuten. Hare Majesteit wilde, dat er ergens in het grote Londen een plaats zou zijn, waar Engelandvaarders THUIS zouden zijn.

‘En verder is het besluit, dat U zulks moet organiseren Mijnheer Doger en wij zouden de officiële opening graag binnen de komende 4 dagen hebben’. Dit waren mijn orders. Ik was toentertijd Sergeant Adelborst in de merkwaardige ‘zwevende toestand’ in Londen wachtende op de afloop van het gevecht tussen verschillende Nederlandse instanties om de heerschappij in de inlichtingendienst. Ik had zeker tijd voor deze taak, afgezien van het feit, dat ik en mijn vrienden Tazelaar, Krediet, Hazelhof Roelfsema en andere Engelandvaarders, te veel om op te noemen, dit initiatief van Hare Majesteit en haar edelmoedigheid alleszins toejuichten. Wij woonden toentertijd in een flat van de inlichtingendienst op 27 Hyde Park Place, W.1. en de gelijkvloerse verdieping stond leeg. Deze werd prompt gehuurd en ingericht. De directe hulp en steun van de Heer van ’t Sant bij deze handelingen was van groot nut; ik had weinig notie, wat een ‘lease’ was of een ‘sollicitor’ of later een boekhouding, bankaccount, auditor etc. etc.

Het leek mij het beste, als wij Hare Majesteit konden bewegen zelf de openingsceremonie te verrichten en met dit verzoek stemde zij onmiddellijk in. De moeilijkheid was een openingsceremonie te bedenken, want zelfs toen kon men in een drukke straat zoals dit stuk van Bayswater Road geen vlaggen officieel gaan hijsen of linten doorknippen. Besloten werd dus Hare Majesteit uit te nodigen als eerste haar handtekening te plaatsen in het haastig gekochte gastenboek. Teneinde hieraan nog meer plechtigheid te geven werd met hulp van de huisheer een vlaggestok aan een raampost aangebracht, zodat terwijl H.M. tekende, de Nederlandse vlag gehesen kon worden. Radio Oranje beloofde diezelfde avond een uitzending aan de opening te besteden. Alle Ministers en hoge autoriteiten der Nederlandse gemeenschap werden uitgenodigd bij de opening aanwezig te zijn. De Prins had reeds direct gezegd, dat hij van de partij zou zijn. Zijn hulp en bemoediging bij de formulering der plannen was groot; zijn gevoel voor humor en nauwvoelend begrip en sympathie kwamen mij vooral bij de plechtige openingsceremonie vaak net op tijd te hulp.

Dit was ook het grote van H.M. Koningin Wilhelmina. Hoewel wij instinctief haar genegenheid en warme gevoelens voor ons beseften, bleef zij altijd eerbiedwekkend. Ik geloof niet, dat één van ons ooit angst of bevangenheid in haar tegenwoordigheid voelden; zij had zulk een verpersoonlijkte Koninklijkheid, dat men meer veiligheid en ontzag naast diepe genegenheid voor haar voelde dan schuwe linkse bangigheid. Het was echter mijn taak gastheer en ceremoniemeester te zijn en daar had ik in Koninklijk gezelschap maar bitter weinig ervaring in. De Prins hielp mij echter met een lach en een opmerking over mijn ‘faux pas’ heen.

De dag kwam en Oranje Haven werd officieel geopend. Het zou mijn geheugen te veel tarten een gedetailleerd verslag te geven. Enkele flitsen staan mij echter helder voor de

geest. B.v. het feit, dat de Minister President en 3 collegae met één taxi arriveerden, die de Minister van Financiën betaalde; dat ik een Scheveningse visser Engelandvaarder per vergissing voor de 2e maal aan Hare Majesteit voorstelde en dat deze H.M. met een uitgestoken hand liet staan onder het zeggen: ‘Nee Majesteit, U hebt mij al gehad’ en mij later uitlegde, dat hij toch niet 2 maal op één dag de eer van een hand van de Koningin mocht hebben. Dat mijn grootste angst was, dat iemand zou gaan roken en ik speciale ‘rookwachten’ had aangesteld, waarvan er één uit zenuwachtigheid er zelf een opstak. Achteraf gezien was het alleen te danken aan H.M. ’s begrip en naar ik weet werkelijk genoeg in het feit van de opening zelve en haar moederlijk gevoelens voor haar Engelandvaarders, dat het allemaal redelijk vlot verliep. En toen de ceremonie, die de gehele middag in beslag nam ten einde was en ik mijn woordje voor Radio Oranje had gedaan, bestond Oranje Haven. Vanzelfsprekend moest het zijn ‘draai’ nog vinden. Daarbij was de afwezigheid van reglementen in het heterogene gezelschap, waaruit de leden bestonden, een grote hulp. Ongeveer 3 maanden ‘bestuurde’ ik de Club en eigenlijk liep het vanzelf op goed begrip en fatsoen. B.v. sluitingstijd. Ik kan mij niet herinneren, dat hierover ooit ernstige moeilijkheden waren. Op een gegeven moment begreep iedereen, dat de dag erop zat. Of alcohol. Officieel zouden het alleen maar ‘soft drinks’ zijn. Maar er kwam heus wel eens of meerdere malen een echte fles binnen. Uitspattingen of ruzies en puinhopen kan ik mij echt niet herinneren. Er was veel geravot en begrensde baldadigheid, maar ook goede gesprekken en bijeenkomsten en lezingen. Meerdere vraaggesprekken met Ministers; voorlichting van hogere officieren; bezoeken van Engelse vrienden en officials. En natuurlijk regelmatig en volkomen onverwachte bezoeken van Hare Majesteit. Zij stapte soms zo maar binnen alleen en zonder poespas. Kwam tussen ons in zitten, dronk een kopje thee en sprak met de een en ander, het liefst hebbend, dat individuele gesprekken gewoon doorgingen. Ik had dan wel moeite links en rechts de rokers hun cigareten weg te nemen en luid te hoesten, als ik verwachtte, dat té forse taal op één onzer tongen lag. Want hoewel men altijd met Hare Majesteit zijn moeilijkheden kon bespreken, ging zij op kritiek omtrent de autoriteiten nimmer in en wij voelden, dat zulk een gesprek-tendens haar van Oranje Haven zou doen wegblijven.

Tegen de tijd van mijn plaatsing buiten Londen was Käthe onze gastvrouw geworden. Ik had haar ‘aangenomen’ als manageres en zij werd alles tegelijk. Haar vrolijkheid, begrip, toewijding was een lust en uitkomst voor allen. Mijn contact met Oranje Haven werd sporadisch. Ik weet echter, dat de club haar doel bereikte en gedurende de verdere oorlog een geestelijke verademing en warmte bracht en vaak een richtlijn verschafte aan ons Engelandvaarders, die anders opgeslokt zouden zijn geworden in de vreemde wereld van ‘Holland in Londen’.

G.A. Dogger

1940 – 14 MEI – 2015

Op 14 mei 2015 heeft in Scheveningen de herdenking plaats van de tocht van de Zeemanshoop. Tevens komen dan de nog in leven zijnde opvarenden, maar ook veel nabestaanden, na 75 jaar, samen voor een reünie.

De Zeemanshoop was de reddingsboot van de KNZHRM en lag in Scheveningen. Op de dag van de capitulatie besloten vier studenten de boot te kapen. Zij namen 42 vluchtelingen aan boord, voor een groot deel joden en deels Duits.

Het zwaar beladen bootje voer uit omstreeks een uur of negen in de avond. Na een riskante tocht door de nacht werden de opvarenden opgepikt door het Britse marineschip de Venomous. Op het Engelse vasteland aangekomen, viel de groep uiteen. De Nederlanders hadden relatief weinig problemen, maar de Duitse vluchtelingen werden geïnterneerd en zaten in sommige gevallen maandenlang vast.

Bill Forster heeft een Engelse website gemaakt over de Zeemanshoop, die gemakkelijk te vinden is op internet. Hij heeft veel nabestaanden van de 46 opvarenden, wier namen onderweg allemaal op een nautische kaart zijn genoteerd, opgespoord.

Een aantal personen is nooit gevonden. Kwamen ze oorspronkelijk uit Duitsland? Woonden ze in Scheveningen of omgeving? Waar zijn ze gebleven? Als een van de volgende namen u iets zegt in verband met de Zeemanshoop, stuur dan een e-mail naar Bill Forster: venomous@holywellhousepublishing.co.uk

Goldschmidt + vrouw

Mevr Daniels

Jacob Meier

Singer

Fam Stroheim 3 vrouwen + 1 man

P Zaitschek

Meuleman + vrouw

Goldschmidt (2) + vrouw

Fischer + vrouw

Van Wezel

[onder Van Wezel staan aanhalingstekens, dus mogelijk nog iemand met die naam]

Komen de namen u bekend voor? Wilt u meer weten over de reünie en herdenking? Neem contact op met Bill Forster.

L.Ligtenberg

OPROEP

In vorige Schakels hebben wij u geïnformeerd over de komst van het Museum Engelandvaarders in Noordwijk. Op dit moment wordt hard gewerkt aan het geschikt maken van het gebouw aan de Bosweg, maar ook aan de inrichting van het museum. De afgelopen weken is veel foto- en filmmateriaal verzameld en zijn teksten geschreven. In het museum zal aandacht worden besteed aan alle Engelandvaarders. Er is een speciale ruimte over de Noordzeeroute, maar ook de verschillende landroutes krijgen een eigen ruimte. In een andere ruimte tonen we wat Engelandvaarders na hun aankomst in Engeland gingen doen bij de marine, de luchtmacht, het KNIL en de Prinses Irene Brigade. Ook hun inzet in het kader van het inlichtingenwerk (het 'Englandspiel') en hun werk op de ministeries in Londen zullen worden belicht. Het museum zal naar verwachting medio 2015 zijn deuren openen.

Naast beeldmateriaal en teksten willen we ook graag gebruik maken van objecten die op enigerlei wijze aan de Engelandvaarders kunnen worden gerelateerd. Via het archief van het koninklijk huis hebben we geprobeerd objecten in bruikleen te verkrijgen die zijn gebruikt tijdens de ontvangst van Engelandvaarders door koningin Wilhelmina in Londen en in Oranjestad, maar dergelijke objecten zijn helaas niet bewaard gebleven. Ook in Nederlandse archieven bevinden zich vrijwel geen objecten die op de Engelandvaarders betrekking hebben. Wij doen daarom een beroep op u, lezers van De Schakel: als u ons kunt helpen aan objecten die voor de herinnering aan de Engelandvaarders van belang zijn, wilt u ons dat dan laten weten? Brieven, dagboeken, attributen waarvan tijdens de tocht naar Engeland gebruik is gemaakt, maar ook foto's: het is allemaal welkom.

Mocht u iets hebben wat u in bruikleen aan de Stichting Museum Engelandvaarders wilt afstaan, wilt u dan bellen met onze coördinator, Jos Teunissen. Zijn telefoonnummer: 071-580 10 14, e-mail: inzicht90@freeler.nl. Desgewenst kunt u uiteraard ook met mij bellen of mailen: 070-514 55 10, e-mail: eajonker@hotmail.com.

E.A. Jonker,

Voorzitter Stichting Museum Engelandvaarders

COMMANDO MEMORIAL

Dit prachtige monument in Schotland is opgedragen aan de commando's die tijdens de Tweede Wereldoorlog in het Commando Training Centre in de omgeving van Achnacarry werden opgeleid. Het Commando Memorial ligt tussen het spoorwegstation Spean Bridge en het opleidingscentrum in Achnacarry.

Toekomstige commando's moesten bij aankomst op het station in Spean Bridge de 11 kilometer naar het opleidingscentrum met volle bepakking van 16 kg. binnen 60 minuten afleggen. Degenen die dat niet konden volbrengen werden onmiddellijk naar hun RTU'd (returned to unit) teruggezonden.

Het monument bestaat uit een bronzen beeld van drie commando's op een stenen voetstuk.

De drie commando's hebben uitzicht over de rivier Spean, de pieken van Ben Nevis en Aonach Mòr.

Het monument is 5.2 meter hoog en wordt vaak omschreven als kolossaal, overweldigend en sacraal.

Bovenaan rondom het stenen voetstuk staat in forse letters gebeiteld:

“united we conquer”, terwijl op een plaquette op het voetstuk de volgende tekst wordt vermeld: “In memory of the officers and men of the commandos who died in the Second World War 1939 – 1945. This country was their training ground”.

Monument in Schotland

Het Commando Memorial werd later uitgebreid met een Garden of Remembrance waar de as van overleden Tweede Wereldoorlog commando's kan worden uitgestrooid.

Van deze mogelijkheid wordt door veel familieleden van overleden commando's dankbaar gebruik gemaakt.

Het monument werd ontworpen door de bekende Schotse beeldhouwer Scott Sutherland (1910-1984). Op 27 september 1952 werd het monument door Queen Mother Elisabeth onthuld.

In 1942 volgt een groep van 48 Nederlandse militairen in het Commando Training Centre in Achnacarry een basic commandotrainning. Van de 48 mannen ontvingen 25 de groene baret.

Zo ontstond in juni 1942 No.2 (Dutch) Troop dat weer deel uitmaakte van No.10 (Interallied Commando) Een tiental Engelandvaarders heeft bij No.2 Troop gediend en namen onder andere deel aan acties in Birma, Arnhem, Nijmegen, Eindhoven (Operatie 'Market Garden') Vlissingen, West Kapelle (Operatie 'Infatuated')

Bram Grisnigt

Bronnen: De Commando Stichting.

Websites: Commando Memorial Scotland

EEN NIEUW BOEK OVER DE ENGELANDVAARDERS

Een boek samenstellen over de Engelandvaarders. Geen boek dat de historie van de Tweede Wereldoorlog uitputtend weergeeft, maar een boek waarin de Engelandvaarders en/of hun familie aan het woord komen. Waarin ze vertellen hoe het hen is vergaan en wat ze van de vrijheid anno nu vinden. Waarin ze antwoord geven op vragen zoals waarom ze destijds deze keuze maakten, hoe hun leven na de oorlog is verlopen en wat de impact van deze keuze op hun verdere leven is geweest. Maar ook hoe zij nu tegen het fenomeen vrijheid aan kijken. Ook aan een of meerdere familieleden (b.v. een kleinkind of een neef of nicht) worden vragen gesteld. Zouden zij bijvoorbeeld hetzelfde hebben gedaan? Wat betekent vrijheid voor hen? Is 'vrijheid' voor hen de gewoonste zaak van de wereld of heeft dit toch extra betekenis omdat een naast familielid hiervoor zijn of haar leven heeft gewaagd?

Deze verhalen vormen samen een mooie en dierbare herinnering aan de mensen die op hun eigen bijzondere wijze hebben gestreden voor hun doel: een vrij Nederland. En dat vrije Nederland, daar leven de generaties na hen, mede dankzij hen, nu in.

Het boek

Het idee is om in dit boek een aantal (8 maximaal 10) Engelandvaarders aan het woord te laten.

In het boek zal per hoofdstuk het verhaal van één Engelandvaarder centraal staan. Elk hoofdstuk wordt geïllustreerd met een mooie foto van de persoon in kwestie.

Het boek moet in 2015 verschijnen. Bijvoorbeeld rondom de herdenkingen van 75-70 jaar historie van de WOII of tijdens de opening van het museum van de Engelandvaarders. Het eerste exemplaar zou kunnen worden overhandigd aan Koning Willem-Alexander. Het Nederlandse Koningshuis heeft immers altijd een warme band met de Engelandvaarders gehad.

Onze oproep

Onze oproep aan de Engelandvaarders is als volgt: Wie van u is bereid om aan dit boek mee te werken en wil zich hiervoor laten interviewen op een door u zelf gekozen locatie (thuis of elders)? Uiteraard zal absoluut respectvol en vertrouwelijk met alle informatie worden omgegaan. Alle teksten worden voor publicatie aan betrokkenen ter goedkeuring voorgelegd. Alle geïnterviewden krijgen de mogelijkheid om wijzigingen in het verhaal aan te brengen of in het uiterste geval het artikel terug te trekken. Er wordt niets geplaatst zonder uitdrukkelijke toestemming van de geïnterviewden.

Meer informatie

Wilt u meer informatie? Dan kunt u zich wenden tot Charles Bartelings van het Genootschap Engelandvaarders of tot Conny Rijken en Lida Hoebeke van "Rijken & Jaarsma", te bereiken via telefoonnummer (0180) 390 491, die de totstandkoming van dit boek verzorgen.

Conny Rijken

Lylantse Plein 1, kamer 339

2908 LH Capelle a/d IJssel

ADRESSENBESTAND

Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 59 op adressenlijst 1 april 1999

Overleden:

Magnus, O.	Bloemendaal
Risselada, T.	Den Haag
Rosen Jacobson, E.J.	Wassenaar

Verhuisd:

Ganderheijden, B.W.	Zorgcentrum De Posten
	Afdeling A+
	De Posten 135
	7544 LR Enschede

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

G.J. Staal	Oranje Nassaulaan 52
	3708 GE Zeist
	Telefoon: 030 - 692 27 92
	E-mail: staalgj@gmail.com

Onze activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door het V-fonds met middelen uit de BankGiro Loterij en Lotto. Deelname aan deze loterijen wordt daarom van harte aanbevolen.

www.engelandvaarders1940-1945.nl